Yurt dışından tez danışmanının Sabdenova Bagila Altınbekkızının, *"Öğretimin işitsel ve görsel araçlarıyla ilkokul öğrencilerinin iletişimsel becerilerini geliştirme"* adlı tez çalışmasına "6D011700-Kazak Dili ve Edebiyatı" Bölümü Doktora/ PhD/ derecesi alması için yazdığı

Rapor

1. Konunun Güncelliği

Eğitim seviyesi ekonomik ve bilimsel-teknik gelişmenin esas göstergesidir. Ülke ve toplumun başarılı şekilde gelişmesinin bir delilidir. Eğitimde geri kalma ülkenin rekabet yeteneği ile ulusun geleceğini de olumsuz olarak etkiler. Bu yüzden eğitimin gelişmesi ulusal değeri olan bir hedeftir.

Dilin en önemli özelliği iletişimdir. İletişim öğrenim aracı olduğundan dil eğitiminde öğrencinin iletişimsel becerilerini geliştirmedeki çağdaş metotları inceleyerek Kazak dilinin ilkokulda güncel öğretim metodolojisi ile öğretimine uygulanabilir olup olmadığı araştırılmıştır.

Öğretimin zaman ve gelişme ile birlikte daima çağdaş yönde ilerlediği metotlarından birisi de öğretimde modern işitsel ve görsel araçları kullanmaktır. Bu, eğitim içeriğinin yenilenmesi ile zaman zaman talepler ve ihtiyaçları karşılamaktan ortaya çıkan zorunluluktur. Buna göre bilgi ve yeni iletişim teknolojilerinin hızla gelişmesi eğitim alanında yeni teknolojilerin başarı ile kullanılması geniş çapta gerçekleşmeye başlamıştır. Bundan dolayı ilkokulda eğitim sürecinde işitsel ve görsel araçları kullanmak öğrencinin öğrenme kalitesini arttırmanın etkili yollarından birisidir. Bu bakımdan kullanılan bilimsel yöntemin teknolojik esaslarını belirlemek ilkokulda Kazak dilinin öğretim yöntemlerinin güncel meselesi olarak ele alınır.

Zamanın ihtiyaçlarına göre günlük derslerde işitsel ve görsel araçları; yansıyı, televizyonu, bilgisayarı kullanmak öğretimde oldukça iyi sonuçlar vermektedir. Herhangi bir derste e-kitap programları kullanmak öğrencilerin iletişim becerilerini geliştirmekle birlikte öğrenme aktivitesini arttırıp zihinsel düşünme yeteneğinin gelişmesine ve zihnin yaratıcılıkla çalışmasına imkan sağlamaktadır.

2. Çalışmada elde edilen sonuçların geçerliği ve sürekliği, elde edilen sonuçların yeniliğinin derecesi

Tez çalışmasının sürekliliği günümüz öğretim sürecinde iletişimsel becerileri öğretimin işitsel ve görsel araçlarla geliştirmenin ilk olarak geniş çapta kapsamlı olarak bilimsel, teorik, metodolojik ve yöntem bakımından ele alınmasıyla değerlendirilir. Araştırma ile ilgili kaynakların tespiti için yerli yabancı bilim adamlarının felsefi, psikoloji ve pedagoji konulu çalışmaları taranmıştır. Araştırmada sorun tespit edilmiş çözümü yoluna gidilmiştir.
İletişimsel becerileri geliştirme seviyesini bilimsel açıdan değerlendirip bu sorunun çözümünde yenilik son derece ehemmiyetlidir.

İlkokul öğrencilerinin iletişimsel becerilerini geliştirmenin iletişim teorisi esasları şu şekilde belirlenmiştir;

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ EDEBİYAT FAKÜLTESİ 1982

- Öğretimin işitsel ve görsel araçlarının çeşitleri ve bu çeşitlerin İlkokul öğretim sürecinde didaktik olarak kullanma faktörleri netleştirildi;
- Kazak dilinin öğretimi sürecinde öğrencilerin iletişimsel becerilerini işitsel ve görsel ders araçlarıyla geliştirmenin pedagojik ve psikolojik özellikleri belirlendi;
- Öğretimin işitsel ve görsel araçlarla ilkokul öğrencilerinin iletişimsel becerilerini geliştirmenin yapı ve içerik bakımından modeli yapıldı;
- Öğretim yönteminin etkililiği uygulama temelli olarak kanıtlanmıştır.

3. Çalışmada elde edilen sonuçların teorik ve pratik önemi

1. İlkokul öğrencilerinin iletişim becerilerini geliştirme amacı ile "Bizde Neşeli" sitesi yapılmıştır.
2. İlkokul öğrencilerinin etkileşim becerilerini geliştirmeye yönelik "Öğretimin işitsel ve görsel araçlarıyla ilkokul öğrencilerinin iletişimsel becerilerini geliştirme" adlı ders kitabı hazırlanıp sunulmuştur.
3. İlkokul öğrencilerinin dinleme becerisini geliştirme amacı ile "Kazak Dili, 3. Sınıf, Dinleme" ve "Kazak Dili, 4. Sınıf. Dinleme 1. Bölüm ve 2. Bölüm" genel eğitim verilen okulların ilkokul öğretim sürecine alınmıştır.
4. "Alfabe" ders kitabının yarışma nüshası olarak denetlemeye verilen QR materyalleri 2020-2021 öğretim yılında Kazakistan Cumhuriyeti pilot uygulamalı okullarda denetimden geçerek 2021-2022 öğretim yılında okulların 1.sınıf öğretim sürecinde kullanma sunulmuştur.

Araştırma sonuçları genel eğitim verilen Okul'un ilkokul sınıflarında, yüksek ve orta eğitim kurumlarında, ilkokul sınıf öğretmenlerinin uzmanlaşmasında ve ihtisas eğitiminde kullanılabilir.

4. Çalışmada elde edilen sonuçların geçerliliği ve güvenilirliği derecesi

Çalışma sonuçları bilimsel ve pedagojik esaslarıyla çalışma konusuna göre ele alınan yöntem ve tekniklerin gerçek kullanımıyla uygulamalı deney çalışmasının planıyla çalışma amacının hedeflerine uyum sağlamasıyla, elde edilen ilk ve son deney sonuçlarının matematiksel ve istatiksel yöntemlerini kullanmakla, uygulamalı deney çalışmalarının planlı ve periyodik olması yöntemin etkinliği açısından önemlidir. Ayrıca, çalışma sonuçlarının uygulanabilir olması da sağlanmıştır.

5. Tez çalışmasının ayrı olarak yazılmış bilimsel yeterlilik çalışması için gerekliliklere uygunluğu

B.A. Sabdenova'nın "6D01170-Kazak Dili ve Edebiyatı" Bölümü Doktora / PhD/ derecesini alması için hazırladığı «**Öğretimin işitsel ve görsel araçlarıyla ilkokul öğrencilerinin iletişimsel becerilerini geliştirme**» konulu tez çalışması şüphesiz ki bilimsel ve günceldir. Tamamlanmış tez çalışması özgündür. Özgün olarak yürütülen ve alana katkı sunan bir bilimsel çalışmadır. Tez sonuçlarının içsel istikrarı giriş bölümünde bilimsel bulgularla açıklanmıştır. Tez malzemesinde bütünlük ve mantıksal tutarlılık sağlanmıştır.

Tez çalışmasının bölümleri birbiriyle doğrudan bağlı ve birbirini sistemli olarak destekler niteliktedir. Elde edilen sonuçlar, önerilen varsayımlar ile kanıtlanıp çalışmanın amaç ve hedeflerinin çözümü ile tamamlanmıştır.

6. Makalelerin yeterliliğini doğrulama, esas kurallar, sonuçlar, tezin özeti ve sonucu

Tezin esas kuralları ve sonuçları, araştırmanın çözümü, araştırmanın esas temelleri bilimsel bildiri olarak ulusal ve uluslararası bilimsel ve uygulamalı konferanslarda, Scopus bilgi tabanına göre sıfır olmayan impact faktör uluslararası bilimsel dergilerde, eğitim ve bilim kontrol komitesi tarafından önerilen dergilerde yayınlanan bilimsel makalelerle yöntemsel olarak yayımlandığı görülmektedir. Tez'den üretilen bilimsel makaleler de yayınlanmıştır.

7. Tez çalışmasını savunmaya onaylamak

Sonuç olarak önerilmiş olan tez çalışmasının gerçekliliği yanında teorik ve pratik öneminin "Akademik unvanları verme kurallarının" talepleri doğrultusunda Bagila Altınbekkızı Sabdenova'nın "6D011700-Kazak Dili ve Edebiyatı" bölümü Doktora/PhD/derecesini almak için hazırlamış olduğu "Öğretimin işitsel ve görsel araçlarıyla ilkokul öğrencilerinin iletişimsel becerilerini geliştirme" adlı tez çalışmasının savunmaya hazır ve değer olduğunu öneririm.

Yurt Dışından Tez Danışmanı **Prof. Dr. Abdullah Kök**

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ EDEBİYAT FAKÜLTESİ DEKANLIĞI 1982

Шетелдік кеңесшіден Сабденова Бағила Алтынбекқызының «Оқытудың дыбыс-бейнелік құралдары арқылы бастауыш сынып оқушыларының қатысымдық дағдыларын дамыту» атты тақырыптағы «6D011700-Қазақ тілі мен әдебиеті» мамандығы бойынша философия докторы /PhD/ дәрежесін алу үшін жазылған жұмысына ПІКІР

1. **Тақырыптың өзектілігі**

Білім беру деңгейі – экономикалық және ғылыми-техникалық дамудың басты көрсеткіші, мемлекет пен қоғамның табысты дамуының кепілі. Білім берудегі артта қалушылық мемлекеттің бәсекелестік қабілеті мен ұлттың болашағына ықпалын тигізеді. Сондықтан білім берудің дамуы – ұлттық мәні бар міндет.

Тілдің басты қызметі қарым-қатынас, танымдық құралы болғандықтан, тілдік білім беруде оқушының қатысымдық дағдыларын дамытудағы жаңаша әдістемесін талдап-таразылау – дидактика, соның ішінде бастауыш мектепте қазақ тілін оқыту әдістемесінің өзекті мәселесі.

Әдістеменің заман дамуымен бірге әрдайым жаңаша келбетте келіп, жетіліп отыратын бір аспектісі – оқытуда дыбыс-бейнелік оқыту құралдарын қолдану. Бұл – білім беру мамзмұнының жаңаруымен, заман талаптарының қажеттіліктерін өтеуден туындағын заңдылық. Осымен байланысты ақпараттық-коммуникативтік жаңа технологиялардың қарқынды дамуы білім беру саласына да оның жетістіктерін қолдану кең ауқымда жүзеге аса бастады. Осы тұрғысынан бастауыш мектепте білім беру үрдісінде оқытудың дыбыс-бейнелік құралдарын қолдану – оқушының білім сапасын арттырудың тиімді жолдарының бірі. Сондықтан оның ғылыми-әдістемелік, технологиялық негіздерін айқындау бастауыш мектепте қазақ тілін оқыту әдістемесінің көкейкесті мәселесі негізінде қарастырылады.

Заман ағымына қарай күнделікті сабаққа дыбыс-бейнелік қондырғылары мен теледидарды, компьютерді қолдану айтарлықтай нәтижелер береді. Кез келген сабақта электрондық оқулық, бағдарламаларды пайдалану оқушылардың қатысымдық дағдыларын дамытумен қатар, танымдық белсенділігін арттырып, логикалық ойлау жүйесін қалыптастыруға, шығармашылықпен еңбек етуіне жағдай жасайды.

2. **Алынған нәтижелер негізділігі мен дәйектілігінің, олардың жаңалығының дәрежесі.**

Диссертациялық жұмыстың *дәйектілігі* қазіргі оқу үрдісінде қатысымдық дағдыларды оқытудың дыбыс-бейнелік құралдары арқылы дамытудың алғаш рет кең көлемде жан-жақты ғылыми-теориялық, әдіснамалық, әдістемелік тұрғыдан көтерілуінен танылады. Зерттеу мәселесіне қатысты қазақстандық, шетелдік ғалымдардың философиялық, психологиялық және педагогикалық еңбектері зерделенген.

T.C. AKDENIZ ÜNİVERSİTESİ EDEBİYAT FAKÜLTESİ DEKANLIĞI 1982

Қатысымдық дағдыларды дамыту деңгейін ғылыми бағытта саралап, бұл мәселеге жаңа тұрғысынан келу үлкен маңызға ие екендігін көрсете білген.

– бастауыш сынып оқушыларының қатысымдық дағдыларын дамытудың қатысымдық теориясы негіздері анықталды;

– оқытудың дыбыс-бейнелік құралдарының түрлері мен оларды бастауыш оқыту үдерісінде қолданудың дидактикалық факторлары (қозғаушы күштері) нақтыланды;

– қазақ тілін оқыту үдерісінде оқушылардың қатысымдық дағдыларын дыбыс-бейнелік оқу құралдары арқылы дамытудың педагогикалық-психологиялық ерекшеліктері айқындалған;

- оқытудың дыбыс-бейнелік құралдары арқылы бастауыш сынып оқушыларының қатысымдық дағдыларын дамытудың құрылымдық-мазмұндық моделі жасалған;

- оқыту әдістемесінің тиімділігі тәжірибелік эксперимент негізінде дәлелдеген.

3. Алынған жұмыс нәтижелерінің теориялық және практикалық маңызы.

1. Бастауыш сынып оқушыларының қатысымдық дағдыларын дамыту мақсатында «Бізде көңілді» сайты жасалды.

2. Бастауыш сынып оқушыларының қатысымдық дағдыларын дамытуға бағытталған «Оқытудың дыбыс-бейнелік құралдары арқылы бастауыш сынып оқушыларының қатысымдық дағдыларын дамыту» оқу-әдістемелік кешені ұсынылған.

3. Бастауыш сынып оқушыларының тыңдалым әрекетін дамыту мақсатында «Қазақ тілі. 3-сынып. Үнтаспа», «Қазақ тілі. 4-сынып. Үнтаспа. 1-бөлім. 2-бөлім» жалпы білім беретін мектептердің бастауыш оқыту үдерісіне ендірілді.

4. «Әліппе» оқулығының байқау нұсқасында тыңдалымға берілген QR материалдары 2020/2021 оқу жылында ҚР пилотты мектептерінде эксперименттен өтіп, 2021/2022 оқу жылында жалпы білім беретін мектептің 1-сыныбы оқу үдерісінде пайдалануға ұсынылған.

Зерттеу нәтижелерін жалпы орта білім беретін мектептің бастауыш сыныбында, жоғары және орта арнаулы педагогикалық оқу орындарында, бастауыш сынып мұғалімдердің біліктілігін арттыру және қайта даярлау институты тәжірибесінде пайдалануға болады.

4. Алынған жұмыс нәтижелердің негіздемелік және шынайылық дәрежесі.

Зерттеу нәтижелері ғылыми-педагогикалық негіздерімен, зерттеу пәніне сәйкес қарастырылған әдіс-тәсілдердің нақты қолданылуымен, тәжірибелік-эксперимент жұмысының жоспарымен, зерттеу мақсатының міндеттерге сәйкестілігімен алынған бастапқы және соңғы нәтижелердің математикалық-статистикалық әдістерді қолданумен, тәжірибелік-эксперимент жұмыстардың жоспарлығы және кезеңділігімен, ұсынылып отырған әдістеменің

тиімдігімен, сондай-ақ, зерттеу нәтижелерін тәжірибеге ендірумен қамтамасыз етілді.

5. Диссертацияның жеке жазылған ғылыми квалификациялық жұмысқа қойылатын талаптарға сәйкес келуі.

Б.А.Сабденованың «6D011700-Қазақ тілі мен әдебиеті» мамандығы бойынша PhD докторы ғылыми дәрежесін алу үшін ұсынған «Оқытудың дыбыс-бейнелік құралдары арқылы бастауыш сынып оқушыларының қатысымдық дағдыларын дамыту» атты диссертациялық жұмысының ғылымилығы мен көкейкестілігіне күмән келтірмейді. Диссертациялық жұмыс аяқталған, дербес орындалған ғылыми жұмыс болып табылады. Диссертация нәтижелерінің ішкі тұрақтылығы кіріспедегі ғылыми аппаратында, бөлімдерінде және тұжырымдарында көрініс тапқан, зерттеу материалдары тұтастылығымен, логикалық бірізділігімен қамтамасыз етілген.

Диссертациялық жұмыстың бөлімдері өзара тығыз байланысты және бірін-бірі жүйелеп негіздейді. Алынған нәтижелер қойылып отырған болжамдарды негіздеп, зерттеудің мақсаты мен міндеттерін шешуге бағытталған.

6. Мақалалардың жеткіліктілігін растау, негізгі ережелер, нәтижелер, диссертацияның түйіні мен қорытындысы.

Диссертацияның негізгі қағидалары, нәтижелері, тұжырымдары мен қорытындысы, зерттеу мәселесінің шешімі зерттеудің негізгі қағидалары ғылыми баяндама түрінде халықаралық және республикалық ғылыми-практикалық конференцияларда, Scopus ақпараттық базасының деректері бойынша нөлдік емес импакт-факторы бар халықаралық ғылыми журналдарында, Білім және ғылым саласындағы бақылау Комитеті ұсынған журналдарда жарық көрген ғылыми мақалаларда, әдістемелік нұсқауларда көрініс тапқан. Диссертация мазмұны бойынша ғылыми мақалалар жарияланған.

7. Көпшілік алдында қорғауға жіберуге ұсыну.

Сонымен, жоғарыда айталғандардың негізінде ұсынылып отырған ғылыми зерттеудің орындалу деңгейі, теориялық және практикалық маңыздылығының «Ғылыми дәрежелерді беру ережелерінің» талаптарына сәйкестігін негізге ала отырып, Сабденова Бағила Алтынбекқызының «6D011700-Қазақ тілі мен әдебиеті» мамандығы бойынша PhD докторы ғылыми дәрежесін алуға дайындалған «Оқытудың дыбыс-бейнелік құралдары арқылы бастауыш сынып оқушыларының қатысымдық дағдыларын дамыту» атты диссертациялық жұмысын қорғауға ұсынуға болады деп есептеймін.

Шетелдік кеңесші: **Доктор, профессор**
Абдуллах Көк

Қазақстан Республикасы, Алматы қаласы.
Екі мың жиырма бірінші жылғы қараша айының он жетісі.
Бұл құжаттың түркі тілден қазақ тілге аудармасын аудармашы Дияншина Эльвира Шамильевна жасады.

Қазақстан Республикасы, Алматы қаласы.
Екі мың жиырма бірінші жылғы қараша айының он жетісі.
Мен, Алматы қаласының нотариусы Егембердиева Сандуғаш Каримбаевна Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінің Халыққа құқықтық көмек және заңгерлік қызмет көрсетуді ұйымдастыру Комитеті 26.12.2006 жылы берген № 0000704 мемлекеттік лицензия негізінде әрекеттене отырып, өзіме танымал Дияншина Эльвира Шамильевнаның менің көзімше қойған қолтаңба түпнұсқалығын куәландырамын. Құжатқа қол қоюшының жеке басы анықталып, әрекет қабілеттілігі, біліктілігі мен уәкілеттілігі тексерілді.

Тізілімде № 2279 тіркелген.
Өндірілді тарифке сай
Нотариус: